Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

5. září 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Společný systém daně z přidané hodnoty (DPH) – Směrnice 2006/112/ES – Osvobození – Článek 135 odst. 1 písm. g) – Správa fondů kolektivního investování – Pojem – Penzijní fondy – Srovnatelnost se subjektem kolektivního investování do převoditelných cenných papírů (SKIPC) – Investiční riziko, které nesou účastníci – Rozsah – Nezbytnost srovnání s penzijním fondem, který dotčený členský stát považuje za fond kolektivního investování“

Ve spojených věcech C-639/22 až C-644/22,

jejichž předmětem jsou žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podané rozhodnutími rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland, Nizozemsko) ze dne 5. a 6. října 2022, došlými Soudnímu dvoru dne 12. října 2022, v řízeních

X (C-639/22),

Stichting BPL Pensioen (C-643/22),

Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL) (C-644/22)

proti

Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (C-639/22, C-643/22 a C-644/22),

a

Fiscale Eenheid Achmea BV (C-640/22),

Y (C-641/22)

proti

Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (C-640/22 a C-641/22),

a

Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten (C-642/22)

proti

* Jednací jazyk: nizozemština.

Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht (C-642/22),

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení: C. Lycourgos, předseda senátu, O. Spineanu-Matei (zpravodajka), J.-C. Bonichot, S. Rodin a L. S. Rossi, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,

za soudní kancelář: A. Lamote, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 5. října 2023,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za X: Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten a Stichting BPL Pensioen, K. R. Carton, E. M. van Kasteren a J. P. A. Vermeer, belastingadviseurs,

– za Fiscale Eenheid Achmea BV a Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL): U. N. C. Boy a G. J. van Norden, belastingadviseurs,

– za nizozemskou vládu: M. K. Bulterman, A. Hanje a J. Langer, jako zmocněnci,

– za dánskou vládu: D. Elkan, J. F. Kronborg a C. A. S. Maertens, jako zmocněnkyně,

– za Evropskou komisi: J. Jokubauskaitė a W. Roels, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 14. března 2024,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce se týkají výkladu čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty (Úř. věst. 2006, L 347, s. 1, dále jen „směrnice o DPH“).

2 Tyto žádosti byly předloženy v rámci šesti sporů, v nichž zaprvé stojí ve věci C-639/22 X, penzijní fond povinného zaměstnaneckého důchodového systému, a ve věcech C-643/22 a C-644/22 Stichting BPL Pensioen a Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), oborové penzijní fondy, proti Inspecteur van de Belastingdienst Utrecht (správce daně v Utrechtu, Nizozemsko), zadruhé ve věci C-640/22, v níž stojí Fiscale Eenheid Achmea BV, podnik, který poskytoval služby oborovým penzijním fondům, proti Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (správce daně v Amsterodamu, Nizozemsko) a ve věci C-641/22 Y, podnikový penzijní fond, proti Inspecteur van de Belastingdienst Amsterdam (správce daně v Amsterodamu, Nizozemsko), a zatřetí ve věci C-642/22, v níž stojí Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, penzijní fond povinného zaměstnaneckého důchodového systému, proti Inspecteur van de Belastingdienst Maastricht (správce daně v Maastrichtu, Nizozemsko), jež se týkají použití osvobození od daně z přidané hodnoty (DPH) stanoveného v čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH na tyto penzijní fondy.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice o DPH

3 V článku 2 odst. 1 písm. c) směrnice o DPH se stanoví:

„1. Předmětem DPH jsou tato plnění:

[…]

c) poskytnutí služby za úplatu uskutečněné v rámci členského státu osobou povinnou k dani, která jedná jako taková“.

4 V článku 135 odst. 1 písm. g) se uvádí:

„1) Členské státy osvobodí od daně tato plnění:

[…]

g) správa fondů kolektivního investování, jak je vymezují členské státy“.

Směrnice SKIPCP

5 V článku 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/65/ES ze dne 13. července 2009 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se subjektů kolektivního investování do převoditelných cenných papírů (SKIPCP) (Úř. věst. 2009, L 302, s. 32) (dále jen „směrnice SKIPCP“) je stanoveno:

„1. Tato směrnice se vztahuje na subjekty kolektivního investování do převoditelných cenných papírů (dále jen ‚SKIPCP‘), které jsou usazeny na území členských států.

2. Pro účely této směrnice a s výhradou článku 3 se za SKIPCP považují subjekty:

a) jejichž výhradním předmětem činnosti je kolektivní investování kapitálu získaného od veřejnosti do převoditelných cenných papírů nebo do jiných likvidních finančních aktiv podle čl. 50 odst. 1 a které provozují svou činnost na základě zásady rozložení rizika a

b) jejichž podílové jednotky jsou na žádost podílníků přímo nebo nepřímo odkoupeny nebo vyplaceny z aktiv těchto subjektů. Za rovnocenné odkupu nebo vyplacení se považuje jednání ze strany SKIPCP k zajištění toho, aby se hodnota jejich podílových jednotek na burze významně nelišila od čisté hodnoty jejich aktiv.

Členské státy mohou povolit, aby byly SKIPCP tvořeny více podfondy.

[…]“

Nizozemské právo

6 V ustanovení čl. 11 odst. 1 písm. i) bod 3 Wet houdende vervanging van de bestaande omzetbelasting door een omzetbelasting volgens het stelsel van heffing over de toegevoegde waarde (Wet op de omzetbelasting) [zákon o nahrazení stávající daně z obratu daní z obratu založenou na systému daně z přidané hodnoty (zákon o dani z obratu)] ze dne 28. června 1968 (Stb. 1968, č. 329), ve znění použitelném na spory v původních řízeních, je stanoveno:

„1. Za podmínek stanovených nařízením jsou od daně osvobozeny:

[…]

i) tyto služby:

[…]

3. správa majetku shromážděného investičními fondy a investičními společnostmi za účelem kolektivního investování“.

Spory v původních řízeních a předběžné otázky

7 Žalobkyně v původním řízení ve věcech C-639/22 a C-641/22 až C-644/22, a sice X, Y, Stichting Pensioenfonds voor Fysiotherapeuten, Stichting BPL Pensioen a Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), jsou nizozemskými penzijními fondy, které zakoupily služby správy aktiv od investičního správce usazeného mimo Nizozemsko. Ve věci C-640/22 žalobkyně v původním řízení, Fiscale Eenheid Achmea, společnost založená podle nizozemského práva, poskytovala služby správy majetku oborovému penzijnímu fondu.

8 Tyto žalobkyně zpochybňují před rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland, Nizozemsko), který je předkládajícím soudem, v každé z věcí uvedených v předchozím bodě výši DPH vypočtenou správci daně v Utrechtu, Amsterdamu a Maastrichtu (dále jen „správce daně“) z pořízení těchto služeb správy majetku. Domnívají se, že penzijní fond, který uvedené služby zakoupil nebo jemuž byly tyto služby poskytnuty, představuje „fond kolektivního investování“ ve smyslu čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH. Proto je podle uvedených žalobkyň pořízení nebo poskytování týchž služeb osvobozeno od daně na základě čl. 11 odst. 1 písm. i) bodu 3 zákona o nahrazení stávající daně z obratu daní z obratu založenou na systému daně z přidané hodnoty (zákon o dani z obratu), ve znění použitelném na spor v původním řízení.

9 Z předkládacích rozhodnutí vyplývá, že nizozemský důchodový systém tvoří tři pilíře, a sice základní zákonný důchodový systém, zaměstnanecké systémy důchodového pojištění a dobrovolné systémy individuálního důchodového pojištění. Druhý pilíř, který je upraven Wet houdende regels betreffende pensioenen (zákon o pravidlech v oblasti důchodů, dále jen „zákon o důchodech“), zahrnuje podnikové penzijní fondy a oborové penzijní fondy. Do tohoto druhého pilíře spadají podle předkládajícího soudu i penzijní fondy povinného zaměstnaneckého důchodového systému ve smyslu Wet verplichte beroepspensioenregeling (zákon o povinném zaměstnaneckém důchodovém systému).

10 Penzijními fondy dotčenými ve sporech v původních řízeních jsou ve věcech C-639/22 a C-642/22 penzijní fondy povinného zaměstnaneckého důchodového systému, ve věcech C-640/22, C-643/22 a C-644/22 oborové penzijní fondy a ve věci C-641/22 podnikový penzijní fond.

11 Předkládající soud v každé z žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce uvádí, že základem důchodového systému, který uplatňují dotčené penzijní fondy, je smlouva o důchodových dávkách“, který se vyznačuje vyplácením pevných důchodových dávek. Jedná se o jeden ze tří smluvních typů stanovených zákonem o důchodech. Uvedená smlouva se liší od „příspěvkové smlouvy“, která obsahuje stanovené příspěvky, které jsou následně přeměněny na pevné nebo proměnlivé důchodové dávky, a od „kapitálové smlouvy“, která se týká určitého kapitálu, který je následně přeměněn na pevné nebo proměnlivé důchodové dávky.

12 Penzijní fondy podléhají státnímu dohledu, pokud jde o dodržování strategické míry krytí, která se týká vztahu mezi aktivy a aktualizovanou hodnotou penzijních závazků těchto fondů. Předkládající soud upřesňuje, že strategická míra krytí a vlastní kapitál penzijního fondu určují finanční situaci tohoto fondu, jakož i do značné míry výši příspěvků a jejich případného snížení, jakož i poskytování podmíněných příplatků k důchodovým dávkám (indexace) nebo případné snížení těchto dávek a nároků na důchod.

13 Výše příspěvků, které mají být odváděny, je stanovena penzijním fondem tak, aby pokryla zvýšení vlastního kapitálu vyžadované zvýšením závazků v oblasti důchodů, a to rovněž s přihlédnutím k odhadům týkajícím se návratnosti investic.

14 Pro některé penzijní fondy, a sice fondy dotčené ve věcech C-640/22, C-643/22 a C-644/22, stanoví řídící výbor každého fondu částku příspěvků odváděných do těchto fondů po konzultacích s organizacemi zaměstnavatelů a pracovníků. Příspěvky jsou hrazeny zaměstnavatelem a částečně sráženy ze mzdy pracovníka. V případě penzijního fondu Y, o který se jedná ve věci C-641/22, je příspěvek určen jednotlivým pojištěncem, ale jeho maximální výše je omezena. V posledně uvedené věci předkládající soud upřesňuje, že zaměstnavatelé v letech 2014 až 2020 poskytli záruku do výše 250 milionů eur, která mohla sloužit k doplnění příspěvků pro případ, že by nedostačovaly k zaručení očekávaných nároků na důchod. Ve věcech C-639/22 a C-642/22 pojištěnci platí příspěvky podle příjmů z výdělečné činnosti nebo zisků svého podniku.

15 Ve všech věcech v původních řízeních, s výjimkou věci C-639/22, se nároky na důchod a důchodové dávky v dotčených důchodových systémech vypočítají na základě odměny a počtu odpracovaných let každého pracovníka. V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že se výše těchto nároků na důchod a důchodových dávek v důchodových systémech dotčených v těchto věcech může měnit. Tuto částku lze zvýšit, například s ohledem na vývoj indexu spotřebitelských cen. Řídící výbor každého penzijního fondu rozhoduje o přiznání tohoto příplatku. Ve věci C-644/22 předkládající soud upřesňuje, že poskytnutí případného příplatku je v plném rozsahu hrazeno z výnosnosti investic dotčených penzijních fondů.

16 V důchodovém systému dotčeném ve věci C-639/22 předkládající soud uvádí, že starobní důchod je stanoven podle počtu čtvrtletí doby přispívání. Jedná se o referenční důchod, jehož výši může řídící výbor penzijního fondu zvýšit oproti předchozímu roku podle stanoveného vzorce, jsou-li finanční prostředky dostatečné.

17 V důchodovém systému dotčeném ve věci C-641/22 řídící výbor penzijního fondu každoročně rozhoduje, zda a v jakém rozsahu bude přiznán příplatek k nárokům na důchod a důchodovým dávkám, umožňuje-li to stav aktiv fondu. V případě dotčeném ve věci C-642/22 se roční příplatek

ve výši 2 % přiznává k nárokům na důchod a důchodovým dávkám. V závislosti na finanční situaci penzijního fondu může řídící výbor tohoto fondu rozhodnout o přiznání dodatečného příplatku, který je částečně financován z příspěvků a částečně z přebytku výnosů investovaného kapitálu.

18 Penzijní fond může být naopak nucen snížit výši těchto nároků a dávek, jako je tomu ve věci C-641/22 v případě sazby pro stanovení nároků na důchod pro rok 2020. Tato snížení a zvýšení jsou upravena zákonem o důchodech. V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že nelze přiznat žádný příplatek, pokud se strategická míra krytí sníží pod určitou úroveň. Ve věci C-644/22 tak penzijní fond mohl poskytnout příplatek až v roce 2009. Mimoto, vzhledem k tomu, že se finanční situace tohoto fondu zhoršila, byl Nederlandsche Bank (Ústřední banka, Nizozemsko) předložen ozdravný plán, v němž bylo stanoveno snížení vyplácených důchodů o 0,85 %.

19 Předkládající soud si klade otázku, zda penzijní fondy dotčené ve sporech v původních řízeních musí být považovány za „fondy kolektivního investování“, na které se může vztahovat osvobození od DPH stanovené v čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH.

20 V tomto kontextu předkládající soud s odkazem na rozsudky ze dne 7. března 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a další (C-424/11, EU:C:2013:144), ze dne 13. března 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139) a ze dne 9. prosince 2015, Fiscale Eenheid X (C-595/13, EU:C:2015:801) uvádí, že penzijní fond, který stejně jako penzijní fondy dotčené ve sporech, které byly tomuto soudu předloženy, nejsou SKIPCP ve smyslu směrnice SKIPCP, může být nicméně považován za „fond kolektivního investování“ ve smyslu čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH, má-li určité rysy.

21 Předkládající soud se zejména táže na výklad jednoho z těchto rysů, a sice požadavku, aby investiční riziko nesli účastníci. Uvádí, že podle správce daně, jenž v tomto ohledu odkazuje na rozsudek Hoge Raad (Nejvyšší soud, Nizozemsko), není riziko, které je spojené s investicemi penzijních fondů dotčených ve sporech, jež mu byly předloženy, a kterému jsou vystaveni účastníci těchto penzijních fondů, dostatečně významné.

22 Předkládající soud má za to, že dotčené důchodové systémy nejsou v plném rozsahu srovnatelné se systémy, o něž se jednalo v rozsudcích ze dne 7. března 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a další (C-424/11, EU:C:2013:144), a ze dne 13. března 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), ani se systémy, o něž se jednalo v rozsudku Hoge Raad (Nejvyšší soud), který cituje v předkládacím rozhodnutí.

23 Podle předkládajícího soudu je totiž výše nároků na důchod a důchodových dávek vyplývajících z důchodových systémů dotčených ve sporech, které mu byly předloženy, vypočtena na základě příjmů z výdělečné činnosti a počtu odpracovaných let účastníků nebo referenčního důchodu.

24 Z toho vyplývá zaprvé, že se situace odlišuje od situace uvedené v rozsudku ze dne 7. března 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a další (C-424/11, EU:C:2013:144), neboť nelze mít za to, že by se nároky na důchod a dávky dotčené v řízení před předkládajícím soudem nijak neodvíjely od hodnoty aktiv a návratnosti investic penzijních fondů. I když výše těchto nároků na důchod a důchodových dávek nezávisí přímo na návratnosti investic, očekávaná výše důchodu není zaručena. Riziko změny hodnoty aktiv se podle předkládajícího soudu odráží ve strategické míře krytí, a určuje tak společně s ostatními parametry výpočtu, zda a v jaké výši mohou být přiznány příplatky, nebo zda musí být naopak sníženy nároky na důchod a důchodové dávky sníženy. Podle předkládajícího soudu jsou tudíž změny hodnoty aktiv a návratnost investic vyjádřeny ve výši nároků na důchod a důchodových dávek.

25 Zadruhé důchodové systémy dotčené ve sporech, které byly předloženy předkládajícímu soudu, se rovněž odlišují od důchodového systému, kterého se týká rozsudek ze dne 13. března 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), v němž je výše důchodu určena na základě výše fixních příspěvků a výnosů, jež z nich byly dosaženy, což podle předkládajícího soudu odpovídá spíše důchodovému systému, jenž funguje na základě „příspěvkových smluv“ ve smyslu zákona o důchodech. To však nebrání tomu, aby ve všech systémech dotčených v řízení před předkládajícím soudem nesli riziko ztrát a možnost přebytků všichni účastníci, a to buď prostřednictvím zkrácení vzniklých nároků nebo uplatněním snížení nebo naopak poskytnutím příplatků nebo vyrovnáním dříve provedených snížení.

26 Předkládající soud se snaží zjistit, zda skutečnost, že investiční riziko nesou společně všichni účastníci, brání tomu, aby byl takový penzijní fond, jako jsou fondy dotčené ve sporech, které mu byly předloženy, považován za fond kolektivního investování, a zda stačí, že účastníci v tomto ohledu nesou jakoukoli míru tohoto rizika, nebo zda musí být míra tohoto rizika značná.

27 Mimoto, z předkládacích rozhodnutí vyplývá, že ve věcech C-640/22 a C-644/22 žalobkyně v původním řízení, Fiscale Eenheid Achmea a Stichting Bedrijfstakpensioensfonds voor het levensmiddelenbedrijf (BPFL), tvrdí, že zásada daňové neutrality vyžaduje srovnání s některými penzijními fondy, které uplatňují příspěvkové smlouvy a s nimiž správce daně, aniž jsou SKIPCP, zachází jako s fondy kolektivního investování. V tomto ohledu předkládající soud poznamenává, že podle dopisu Staatssecretaris van Financiën (státní tajemník pro finance, Nizozemsko) některé penzijní fondy, které využívají příspěvkové smlouvy, jsou tímto správcem daně považovány za fondy kolektivního investování.

28 Předkládající soud má nicméně pochybnosti o nezbytnosti takového srovnání, jelikož kritéria formulovaná v rozsudcích ze dne 7. března 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a další (C-424/11, EU:C:2013:144), a ze dne 13. března 2014, ATP PensionService (C-464/12, EU:C:2014:139), která umožňují stanovit, zda hospodářské subjekty uskutečňují stejné transakce jako SKIPCP, byla rozpracována ve světle zásady daňové neutrality. Mimoto si klade otázku, zda v případě individuálního pracovníka, který nemá pokaždé možnost zvolit si druh důchodové smlouvy, existuje podstatný rozdíl mezi těmito různými druhy důchodových smluv.

29 Za těchto okolností se rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky ve věci C-644/22:

„1) Musí být čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH […] vykládán v tom smyslu, že je možné vycházet z toho, že účastníci takového penzijního fondu, jako je fond, o který se jedná ve věci v původním řízení, nesou investiční riziko, a vede tato skutečnost k tomu, že je tento penzijní fond ‚fondem kolektivního investování‘ ve smyslu tohoto ustanovení? Je přitom relevantní:

– zda účastníci nesou individuální investiční riziko, nebo postačuje, že výsledky investování nesou všichni účastníci a jinak nikdo?

– jak vysoké je společné, resp. individuální riziko;

– do jaké míry spoluurčují výši důchodových dávek i jiné faktory, jako je počet let zakládajících nárok na důchod, výše odměny za práci a diskontní faktor?

2) Vede zásada daňové neutrality k tomu, že se při použití čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH u fondů, které nejsou SKIPCP […], posuzuje nejen pouze to, zda jsou tyto fondy srovnatelné se SKIPCP, ale také to, zda jsou z pohledu průměrného spotřebitele srovnatelné s jinými fondy, které sice nejsou SKIPCP, ale které členský stát považuje za fond kolektivního investování?“

30 Ve věcech C-639/22, C-642/22 a C-643/22 se rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, která je totožná s první otázkou položenou ve věci C-644/22.

31 Ve věci C-640/22 tento soud upřesňuje, že v penzijním fondu, kterému žalobkyně v původním řízení v této věci poskytovala služby správy majetku, nedošlo od 1. ledna 2018 k žádnému aktivnímu vzniku nároků na důchod, neboť penzijnímu fondu dotčenému ve sporu, jež byl předložen předkládajícímu soudu, byla uložena povinnost převést svá aktiva z důvodu nízké strategické míry krytí. Předkládající soud si tudíž klade otázku, zda je tato skutečnost relevantní při zkoumání rizika investic tohoto penzijního fondu, které nesou jeho účastníci.

32 Za těchto okolností se rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru stejné předběžné otázky, jako jsou předběžné otázky položené ve věci C-644/22, s výhradou upřesnění uvedeného v první otázce v následující podobě:

„[…] Je přitom relevantní:

[…]

– že v penzijním fondu od 1. ledna 2018 nedochází k aktivnímu nabývání nároků na důchod a tento fond je z důvodu nízké strategické míry krytí nucen převést veškerá společná aktiva na pojistitele nebo jiný penzijní fond?

[…]“

33 Ve věci C-641/22 si předkládající soud v neposlední řadě klade otázku, zda okolnost uvedená již v bodě 14 tohoto rozsudku, že zaměstnavatelé po určitou dobu poskytovali záruku, aby zajistili vznik nároků na důchod, má vliv na existenci rizika investic penzijního fondu, které nesou jeho účastníci.

34 Za těchto okolností se rechtbank Gelderland (soud provincie Gelderland) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru předběžnou otázku, která je totožná s první otázkou položenou ve věci C-644/22, s výhradou upřesnění uvedeného v této otázce v následující podobě:

„[…] Je přitom relevantní:

[…]

– že zaměstnavatel poskytl pro období let 2014 až 2020 k dosažení zamýšleného vzniku důchodových nároků záruku až do výše 250 [milionů eur]?“

35 Rozhodnutím předsedy Soudního dvora ze dne 15. listopadu 2022 byly věci C-639/22 až C-644/22 spojeny pro účely písemné a ústní části řízení, jakož i pro účely rozsudku.

K předběžným otázkám

K první otázce

36 Podstatou první otázky předkládajícího soudu, která je společná všem spojeným věcem, je, zda čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH musí být vykládán v tom smyslu, že v případě účastníků penzijního fondu, který v rámci kolektivního důchodového systému uplatňuje důchodovou smlouvu, v níž jsou stanoveny nároky na důchod a důchodové dávky, jejichž výše, ač je vymezena na základě referenčního důchodu nebo příjmů z výdělečné činnosti a počtu odpracovaných let každého účastníka, se může za určitých okolností měnit v závislosti na výsledcích investic učiněných tímto penzijním fondem, lze mít za to, že uvedení účastníci nesou investiční riziko. Předkládající soud se rovněž táže, zda je v tomto ohledu relevantní rozsah vzniklého rizika, skutečnost, že riziko je neseno individuálně či společně, počet let zakládajících vznik nároků na důchod účastníka, skutečnost, že vznik nároků na důchod byl v určitém okamžiku přerušen, pokud jde o určitý penzijní fond, nebo rovněž skutečnost, že zaměstnavatel po určitou dobu ručil za zamýšlený vznik nároků na důchod.

37 V souladu s čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH členské státy od DPH osvobodí „správ[u] fondů kolektivního investování, jak je vymezují členské státy“.

38 V tomto ohledu je třeba připomenout, že i když unijní normotvůrce svěřil členským státům pravomoc definovat pojem „fondy kolektivního investování“, za takové fondy musí být považovány fondy, které jsou SKIPCP ve smyslu směrnice SKIPCP (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. března 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, bod 46 a citovaná judikatura).

39 Jak vyplývá z čl. 1 odst. 2 této směrnice, SKIPCP jsou subjekty, jejichž výhradním předmětem činnosti je kolektivní investování kapitálu získaného od veřejnosti do převoditelných cenných papírů, které provozují činnost na základě zásady rozložení rizika a jejichž podílové jednotky jsou na žádost podílníků přímo či nepřímo odkoupeny nebo vyplaceny z aktiv těchto subjektů (rozsudek ze dne 9. prosince 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, bod 36 a citovaná judikatura).

40 V případě SKIPCP se jedná se o subjekty, ve kterých jsou sdruženy četné investice a jsou rozloženy na řadu cenných papírů, které mohou být efektivně spravovány s cílem optimalizace výsledku a ve kterých mohou být individuální investice relativně skromné. Tyto fondy spravují vlastní investice vlastním jménem a na vlastní účet, zatímco každý klient–investor vlastní podíl ve fondu, ale nikoli investice fondu jako takové (rozsudek ze dne 13. března 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, bod 50 a citovaná judikatura).

41 Podle ustálené judikatury musí být za fondy kolektivního investování považovány rovněž fondy, které mají stejné vlastnosti jako subjekty kolektivního investování ve smyslu směrnice SKIPCP, aniž jsou těmito subjekty, a provádějí tedy stejné operace nebo alespoň vykazují srovnatelné rysy, takže se nacházejí v konkurenčních vztazích (rozsudek ze dne 9. prosince 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, bod 37 a citovaná judikatura).

42 Je třeba připomenout, že Soudní dvůr měl za to, že jedním z rysů vyžadovaných k tomu, aby určitý subjekt mohl být považován za subjekt se srovnatelnými rysy se SKIPCP, a tudíž za fond kolektivního investování, na který se může vztahovat osvobození od DPH stanovené v čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH, je, že účastníci mají nárok na zisk nebo nesou riziko spojené se

správou fondu. Jinými slovy, je vyžadováno, aby účastníci nesli investiční riziko (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. března 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a další, C-424/11, EU:C:2013:144, bod 27; rozsudek ze dne 13. března 2014, ATP PensionService, C-464/12, EU:C:2014:139, bod 59, a rozsudek ze dne 9. prosince 2015, Fiscale Eenheid X, C-595/13, EU:C:2015:801, body 51 a 52).

43 V tomto ohledu Soudní dvůr upřesnil, že účastníci systému důchodového zabezpečení nenesou riziko správy investičního fondu, ve kterém jsou sdružena aktiva tohoto systému, pokud důchod, který pobírá zaměstnanec, nijak nezávisí na hodnotě aktiv systému a na výsledcích investic provedených správci systémů, ale je předem vymezen v závislosti na délce kariéry u zaměstnavatele a výši platu, na rozdíl od výnosu, v nějž mohou doufat osoby, které nakupují podíly subjektů kolektivního investování, který je závislý na výsledcích investování provedeného správci fondu v období, ve kterém jsou držiteli podílů (rozsudek ze dne 7. března 2013, Wheels Common Investment Fund Trustees a další, C-424/11, EU:C:2013:144, bod 27).

44 Z toho vyplývá, že k tomu, aby bylo možné konstatovat, že účastník penzijního fondu nese požadované riziko investic, je nezbytné, aby důchod pobíraný tímto účastníkem závisel na investicích uskutečněných tímto fondem, a to v rozsahu srovnatelném s tím, v jakém závisí výnosy vlastníka podílů subjektu kolektivního investování na investicích uskutečněných tímto subjektem.

45 Aby tedy mohl být penzijní fond považován za fond kolektivního investování, na který se může vztahovat osvobození od daně stanovené v čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH, musí být riziko, které nesou účastníci tohoto penzijního fondu v důsledku investic uskutečněných tímto fondem, srovnatelné s rizikem, kterému jsou vystaveni podílníci subjektu kolektivního investování u aktiv, která do něj vložili.

46 Vzhledem k tomu, že se takové riziko musí odrážet ve výši nároků na důchod a důchodových dávek, je třeba pro účely určení, zda jsou účastníci penzijního fondu vystaveni riziku srovnatelnému s podílníky subjektu kolektivního investování, prokázat, že výsledky investic uskutečněných penzijním fondem mají významný dopad na výši nároků na důchod a důchodových dávek.

47 Vzhledem k tomu, že výnos, který mohou očekávat podílníci subjektu kolektivního investování, závisí hlavně na výsledcích investic uskutečněných tímto subjektem v období, v němž tito podílníci tyto podíly vlastní, což přímo ovlivňuje hodnotu uvedených podílů, uplatnění osvobození od daně stanoveného v čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH na penzijní fond předpokládá, že výše nároků na důchod a důchodových dávek splatných na základě dotčené důchodové smlouvy není zaručena, ale závisí především, ať již pozitivně či negativně, na výsledcích investic uskutečněných tímto fondem.

48 Aby bylo prokázáno, že investiční riziko, které nesou účastníci penzijního fondu, je srovnatelné s rizikem, které nesou podílníci subjektů kolektivního investování, je třeba, aby výše nároků na důchod a důchodových dávek nebyla ve značném rozsahu předem stanovena v závislosti na délce pracovní kariéry u zaměstnavatele a výši mzdy každého účastníka. V tomto ohledu přísluší vnitrostátnímu soudu, aby určil, jak v podstatě uvedla generální advokátka v bodě 44 svého stanoviska, zda nároky na důchod a důchodové dávky závisí primárně na výsledcích investic uskutečněných dotčeným penzijním fondem.

49 V projednávané věci předkládající soud uvádí, že v důchodových systémech dotčených ve věcech v původních řízeních jsou nároky na důchod a důchodové dávky v zásadě vypočítány na základě referenčního důchodu nebo příjmů z výdělečné činnosti a počtu odpracovaných let každého účastníka a jejich výše nezávisí přímo na výsledcích investic penzijního fondu, přičemž tato výše není nicméně ani zaručena. Strategická míra krytí umožňuje určit, zda a v jakém rozsahu mohou být příplatky přiznány účastníkům anebo zda musí být naopak nároky na důchod a důchodové dávky sníženy. Podle předkládajícího soudu se tak výsledky těchto investic odrážejí ve výši důchodů. Mimoto jsou riziko deficitů a možnost přebytků rozloženy na všechny účastníky.

50 Z těchto skutečností podle všeho vyplývá, že výše nároků na důchod nebo důchodových dávek je ve značném rozsahu předem stanovena v závislosti na délce pracovní kariéry u zaměstnavatele a na mzdě každého účastníka. Mimoto, změna této částky závisí na strategické míře krytí definované zejména odkazem na aktualizovanou hodnotu závazků v oblasti důchodů. I když tedy uvedená částka může být snížena nebo zvýšena a poskytování příplatků je v některých případech zcela financováno z výsledků investic penzijních fondů, tato částka zjevně závisí na několika faktorech, z nichž podle všeho nejsou hlavním faktorem výsledky těchto investic, což nicméně musí ověřit předkládající soud s přihlédnutím ke všem charakteristikám dotčených důchodových smluv.

51 Mimoto, k určení, zda účastníci penzijních fondů dotčených ve věci v původním řízení nesou investiční riziko srovnatelné s investičním rizikem, kterému čelí podílníci subjektu kolektivního investování, nestačí konstatovat, že tito účastníci nesou individuálně nebo společně riziko za investice uskutečněné takovým penzijním fondem, s vyloučením jiných osob nebo subjektů. I když totiž tyto investice mají pouze okrajový dopad na výši nároků na důchod a důchodových dávek, riziko, kterému jsou účastníci vystaveni, není srovnatelné s rizikem, jež nesou podílníci v subjektu kolektivního investování za aktiva, která do něj vložili.

52 Na druhou stranu, má-li riziko investic penzijního fondu významný dopad na výši nároků na důchod a důchodových dávek splatných podle důchodové smlouvy, je irelevantní, že je toto riziko rozděleno mezi všechny účastníky tohoto fondu a jeho dopad je z tohoto důvodu zmírněn. Tato okolnost totiž vyplývá ze společného využívání uvedeného fondu a nebrání tomu, aby se uvedené riziko individuálně promítlo do nároků všech účastníků tohoto fondu.

53 Stejně tak není relevantní počet let zakládajících nárok na důchod účastníka a skutečnost, že období zakládající tyto nároky bylo v určitém okamžiku v případě určitého penzijního fondu přerušeno, jak tomu bylo ve věci C-640/22. Platí totiž, jak uvedla generální advokátka v bodě 46 svého stanoviska, že relevantním je pouze to, jak jsou stanovena práva na důchod a důchodové dávky v důchodové smlouvě účastníka a rozsah, v němž tyto nároky a dávky závisí na výsledcích investic penzijního fondu. Skutečnost, že penzijní fond zanikl, nebo že je z důvodu své finanční situace povinen převést svá aktiva na jiný subjekt, nemá vliv na existenci investičního rizika, které nesou účastníci tohoto fondu, s výjimkou případu, kdy tento převod zahrnuje převod rizika na třetí subjekt.

54 Tak by tomu mohlo být v případě úpadku penzijního fondu, což představuje kolektivní riziko, jež je třeba odlišit od možnosti změn výše nároků na důchod a důchodových dávek. V tomto případě přísluší vnitrostátnímu soudu, aby ověřil, zda byla pro dotyčný penzijní fond zavedena určitá forma státní záruky nebo systém zajištění, s cílem určit, zda účastníci nesou rovněž riziko spojené s úpadkem tohoto fondu.

55 Mimoto není vyloučeno, že skutečnost, kdy zaměstnavatel po určitou dobu ručí za předpokládané objemy vznikajících nároků na důchod, může mít dopad na nároky na důchod a důchodové dávky, neboť v takovém případě mohou zaplacené příspěvky vést k částce zaručeného důchodu, která nezávisí na výsledcích investic uskutečněných dotčeným penzijním fondem, což by mohlo vyloučit existenci nezbytného rizika, aby mohl být tento fond považován za fond vykazující srovnatelné rysy se SKIPCP. Nicméně s výjimkou případu, kdy je tato záruka úplná, musí vnitrostátní soud ověřit, do jaké míry ovlivňují výsledky těchto investic celkovou výši těchto důchodů.

56 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH musí být vykládán v tom smyslu, že v případě účastníků penzijního fondu, který v rámci kolektivního důchodového systému uplatňuje důchodovou smlouvu, v níž jsou stanoveny nároky na důchod a důchodové dávky, jejichž výše, ač je vymezena na základě referenčního důchodu nebo příjmů z výdělečné činnosti a počtu odpracovaných let každého účastníka, se může za určitých podmínek měnit v závislosti na výsledcích investic uskutečněných tímto penzijním fondem, lze mít za to, že nesou investiční riziko, pouze pokud tato částka závisí primárně na výsledcích těchto investic. Pro účely takového posouzení není relevantní počet let zakládajících nároky na důchod účastníka ani skutečnost, že nabývání nároků na důchod bylo v určitém okamžiku v případě určitého penzijního fondu přerušeno. Skutečnost, že riziko je neseno individuálně nebo kolektivně, zejména v případě úpadku, nebo že se zaměstnavatel po určitou dobu zaručil za předpokládané objemy vznikajících nároků na důchod, jsou relevantními faktory, aniž jsou samy o sobě rozhodující.

Ke druhé otázce ve věcech C-640/22 a C-644/22

57 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu ve věcech C-640/22 a C-644/22 je, zda čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH musí být ve světle zásady daňové neutrality vykládán v tom smyslu, že pro účely určení, zda se na penzijní fond, který není SKIPCP, může vztahovat osvobození od daně stanovené tímto ustanovením, je nejen nezbytné provést srovnání s takovým subjektem, ale rovněž i posoudit, zda z hlediska právního a finančního postavení účastníka ve vztahu k tomuto penzijnímu fondu je uvedený penzijní fond srovnatelný s jinými fondy, které jsou dotčeným členským státem považovány za fondy kolektivního investování ve smyslu uvedeného ustanovení, aniž by byly SKIPCP.

58 Z bodů 38 a 41 tohoto rozsudku vyplývá, že v rámci uplatnění tohoto osvobození od daně jsou členské státy povinny zacházet s fondy, které jsou SKIPCP ve smyslu směrnice SKIPCP, jako s fondy kolektivního investování a že za fondy kolektivního investování musí být rovněž považovány fondy, které, aniž jsou subjekty kolektivního investování ve smyslu této směrnice, provádějí stejné operace nebo alespoň vykazují srovnatelné rysy s těmito subjekty, takže se nacházejí v konkurenčních vztazích.

59 I když musí být osvobození od daně stanovené v čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH vykládáno striktně, zásada daňové neutrality, jakož i cíl, jímž je usnadnit investorům investování do cenných papírů prostřednictvím investičních fondů, vyžadují, aby mu byl přiznán plný účinek (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. června 2021, K a DBKAG, C-58/20 a C-59/20, EU:C:2021:491, bod 38 a citovaná judikatura).

60 Zásada daňové neutrality konkrétně brání tomu, aby z hlediska DPH bylo s podobným zbožím nebo podobnými službami, které si navzájem konkurují, zacházeno rozdílně (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 3. února 2022, Finanzamt A, C-515/20, EU:C:2022:73, bod 43 a citovaná judikatura).

61 Ze žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že na základě dopisu státní tajemník pro finance musí být některé penzijní fondy, které uplatňují příspěvkové smlouvy, považovány správcem daně za fondy kolektivního investování ve smyslu čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH.

62 V tomto dopise měl státní tajemník pro finance za to, že důchodový systém založený na individuálně stanovených příspěvcích je v zásadě fondem kolektivního investování, neboť v takovém důchodovém systému účastníci nesou investiční riziko. Mimoto, některé důchodové systémy založené na kolektivně stanovených příspěvcích mohou být rovněž považovány za fondy kolektivního investování, dochází-li ke vzniku nároků na důchod srovnatelným způsobem, jakým vznikají nároky v důchodových systémech založených na individuálních příspěvcích.

63 V tomto kontextu musí být účastník penzijního fondu považován za průměrného spotřebitele, na kterého odkazuje předkládající soud. V projednávané věci tedy přísluší tomuto soudu, aby provedl konkrétní přezkum za účelem určení, zda z hlediska právního a finančního postavení tohoto účastníka ve vztahu k penzijnímu fondu jsou nároky na důchod nabyté na základě důchodových smluv, jež jsou používány takovými penzijními fondy, jako jsou penzijní fondy dotčené v původním řízení, které podle žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce představují „smlouvy o důchodových dávkách“, srovnatelné s nároky na důchod nabytými na základě důchodové smlouvy „založené na příspěvcích“, kterou používá penzijní fond, jejž členský stát kvalifikuje jako fond kolektivního investování ve smyslu čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH, který se vyznačuje zejména tím, že účastníci nesou investiční riziko.

64 S ohledem na výše uvedené důvody je třeba na druhou otázku ve věcech C-640/22 a C-644/22 odpovědět tak, že čl. 135 odst. 1 písm. g) směrnice o DPH musí být ve světle zásady daňové neutrality vykládán v tom smyslu, že pro účely určení, zda se na penzijní fond, který není SKIPCP, může vztahovat osvobození od daně stanovené tímto ustanovením, je nejen nezbytné provést srovnání s takovým subjektem, ale rovněž i posoudit, zda z hlediska právního a finančního postavení účastníka ve vztahu k tomuto penzijnímu fondu je uvedený penzijní fond srovnatelný s jinými fondy, které jsou dotčeným členským státem považovány za fondy kolektivního investování ve smyslu uvedeného ustanovení, aniž jsou SKIPCP.

K nákladům řízení

65 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

1) Článek 135 odst. 1 písm. g) směrnice Rady 2006/112/ES ze dne 28. listopadu 2006 o společném systému daně z přidané hodnoty

musí být vykládán v tom smyslu, že

v případě účastníků penzijního fondu, který v rámci kolektivního důchodového systému uplatňuje důchodovou smlouvu, v níž jsou stanoveny nároky na důchod a důchodové dávky, jejichž výše, ač je vymezena na základě referenčního důchodu nebo příjmů z výdělečné činnosti a počtu odpracovaných let každého účastníka, se může za určitých podmínek měnit v závislosti na výsledcích investic uskutečněných tímto penzijním fondem, lze mít za to, že nesou investiční riziko, pouze pokud tato částka závisí primárně na výsledcích těchto investic. Pro účely takového posouzení není relevantní počet let zakládajících nároky na důchod účastníka ani skutečnost, že nabývání nároků na důchod bylo v určitém okamžiku v případě určitého penzijního fondu přerušeno. Skutečnosti, že riziko je neseno individuálně nebo kolektivně, zejména v případě úpadku, nebo že se zaměstnavatel po určitou dobu zaručil za předpokládané objemy vznikajících nároků na důchod, jsou relevantními faktory, aniž jsou samy o sobě rozhodujícími.

2) **Článek 135 odst. 1 písm. g) směrnice 2006/112 musí být ve světle zásady daňové neutrality**

vykládán v tom smyslu, že

pro účely určení, zda se na penzijní fond, který není subjektem kolektivního investování do převoditelných cenných papírů, může vztahovat osvobození od daně stanovené tímto ustanovením, je nejen nezbytné provést srovnání s takovým subjektem, ale rovněž i posoudit, zda z hlediska právního a finančního postavení účastníka ve vztahu k tomuto penzijnímu fondu je uvedený penzijní fond srovnatelný s jinými fondy, které jsou dotčeným členským státem považovány za fondy kolektivního investování ve smyslu uvedeného ustanovení, aniž jsou subjekty kolektivního investování do převoditelných cenných papírů.

Podpisy.